

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Сектор за предшколско и основно
образовање и васпитање

Број: 610-00-1597/2017-07

Датум: 28.02.2018. године

Београд

Немањина 22-26

сп

СТРУЧНО УПУТСТВО

О ОРГАНИЗОВАЊУ, ОСТВАРИВАЊУ И ПРАЋЕЊУ ИСХРАНЕ УЧЕНИКА
У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ - СМЕРНИЦЕ И ПРЕПОРУКЕ

Министар просвете, науке и технолошког развоја Решењем број: 610-00-01597/2017-07 од 23.10.2017. године образовао је Радну групу за израду стручног упутства о смерницама за организовање, остваривање и праћење исхране ученика у основној школи.

Задатак Радне групе је да пружи правну и стручну основу ради унапређивања квалитета и начина исхране, развоја правилних навика у исхрани, практичне и ефикасне процедуре организовања и праћења остваривања стандарда квалитета исхране ученика у основној школи.

Циљеви стручног упутства су:

- 1) *Промоција* правилне исхране и здравог начина живота;
- 2) *Подстицање развоја* здравствене културе и информисаности о важности нормалне ухрањености у очувању здравља, значају правилне исхране, с посебним нагласком на унос хране богате високовредним протеинима и дијетним влакнима (поврће, воће, житарице од пуног зрна) и смањење уноса хране богате мастима и простим шећерима;
- 4) *Давање препорука* и смерница основним школама за организовање поступка јавне набавке.
- 5) *Унапређивање сарадње* између основних школа и завода/института за јавно здравље, као и надлежних домова здравља на територији јединице локалне самоуправе, ради надзора над санитарно-хигијенским условима контроле здравствене безбедности хране, хемијско-броматолошке анализе оброка и континуиране едукације родитеља, наставника и ученика, као и особља које ради са храном.

Промоција здравих стилова живота један је од важних задатака Министарства просвете, науке и технолошког развоја, а на европском нивоу, доступност и конзумација здраве хране сматра се основним правом сваког

детета и одраслог, како би се подстакао задовољавајући ниво здравља и здравствене културе.

Правилна исхрана доприноси:

- правилном расту и развоју деце;
- постизању и одржавању идеалне телесне масе;
- усвајању хигијенских навика и правилних образаца понашања у исхрани;
- редукацији нутритивних фактора ризика;
- превенцији нутритивних поремећаја, смањењу ризика од гојазности и последично развоју обољења у каснијем добу као што су: дијабетес, астма, поремећај спавања, кардиоваскуларне болести, поремећаји менталног здравља и проблеми са мишићима и скелетом.

Правилно организовање исхране ученика у школи сложен је посао и подразумева јасан поступак одабира хране и нутритивно корисних намирница, утврђивање квалитетног јеловника и промоцију одређених јела високе хранљиве вредности.

Редовна и правилна исхрана ученика осим здравствених користи, значајно доприноси:

- развоју когнитивних способности;
- повећању ученичких постигнућа;
- повећању концентрације;
- повећању мотивације ученика;
- побољшању дисциплине;
- смањењу стопе изостанака и осипања, посебно за децу из сиромашних породица;

Благовремено планирање и организовање поступка јавне набавке, затим избор намирница богатих нутритивних вредности могу значајно допринети унапређивању културе исхране и здравља ученика, као и превенцији појаве заразних болести које се преносе храном.

У складу са препорукама Светске здравствене организације исхрана треба да буде заснована на различитим намирницама које су превасходно биљног а не животињског порекла.

Школама се препоручује, да обезбеде ученицима приступ свежој здравствено исправној води, да ограниче продају производа који садрже пуно шећера, газираних напитака, сокова заслађених шећером, пецива од белог брашна, сланих грицкалица, као и продају хране путем самоуслужних апарата и апарата на кованице.

Пожељно би било да у свакодневной понуди буде воће, салате и салатни оброци.

Школа, сагласно свом делокругу, треба да створи здраво окружење које подржава прихватање здравих избора у исхрани.

Прописи који су релевантни за организовање исхране ученика у основној школи

- *Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, број 88/17);*

- *Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13 и 101/17);*
- *Закон о јавном здрављу („Службени гласник РС“, бр. 15/16)*
- *Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС“, бр.17/22, 26/92, 50/92, 52/93, 53/93, 67/93, 48/94, 25/96, 26/00 и 18/02);*
- *Уредба и Програм здравствене заштите становништва од заразних болести („Службени гласник РС“, број 22/16);*
- *Закон о безбедности хране („Службени гласник РС”, број 41/09);*
- *Закон о инспекцијском надзору („Службени гласник РС”, број 36/15);*
- *Закон о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр.124/12,14/15 и 68/15).*
- *Уредба о националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине („Службени гласник РС“ бр. 28/09), основни текст на снази од 02/05/2009, у примени од 02/05/2009;*
- *Уредба о здравственој заштити жена, деце, школске деце и студената („Службени гласник РС“ бр. 49/95), основни текст на снази од 02/12/1995, у примени од 02/12/1995;*
- *Правилник о прехранбеним адитивима („Службени гласник РС“ бр. 63/13“), основни текст на снази од 27/07/2013, у примени од 27/07/2013, осим чл.22 - у примени од 01/01/2014;*
- *Правилник о ветеринарско-санитарним условима, односно општим и посебним условима за хигијену хране животињског порекла, као и о условима хигијене хране животињског порекла („Службени гласник РС“ бр. 25/11, 27/14), Пречишћен текст закључно са изменама из „Службеног гласника РС“ бр. 27/14 које су у примени од 15/03/2014 (измене у чл. 132, 138) - изузев појединих одредби;*
- *Правилник о декларисању, означавању и рекламирању хране (Сл. гласник РС бр. 19/17), основни текст на снази од 16/03/2017 , у примени од 15/06/2018;*
- *Правилник о здравственој исправности дијететских производа (Сл. гласник РС бр. 45/10, 27/11, 50/12, 21/15, 75/15, 7/17), Пречишћен текст закључно са изменама из Сл. гл. РС бр. 7/17 које су у примени од 08/02/2017 (измене у чл.: 22, 22а, 22б, 23, 23а, 76).*

Главни циљеви и препоруке за планирање и организовање исхране ученика у основној школи

Могућност организовања исхране ученика у основној школи прописана је Законом о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 88/17) и Законом о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС, број 55/13 и 101/17).

Чланом 69.ст. 5-8. Закона о основном образовању, прописано је да школа у оквиру школског објекта, у сарадњи са саветом родитеља школе,

организује исхрану за ученике (став 5.); Школа у договору са јединицом локалне самоуправе и донаторима, може да обезбеди за све ученике бесплатну исхрану у целини или делимично (став 6.); Ближе услове за организовање, остваривање и праћење исхране ученика у основној школи прописује министар и министар надлежан за послове здравља (став 7.); Средства за виши квалитет образовања, која школа остварује по основу учешћа родитеља, односно, другог законског заступника, јединице локалне самоуправе, донатора, спонзора, проширене делатности и ученичке задруге, дужна је приоритетно да користи за исхрану и помоћ ученика (став 8.).

Школа може да организује исхрану ученика на више начина и то:

- 1) припремањем оброка у сопственој кухињи;
- 2) у сарадњи са другим образовним установама;
- 3) коришћењем услуга понуђача који се баве производњом и дистрибуцијом оброка.

Набавка свих производа и услуга који се односе на исхрану ученика морају бити јасно дефинисани у складу са *Законом о јавним набавкама* („Службени гласник РС”, бр.124/12,14/15 и 68/15; у даљем тексту: ЗЈН).

Школа може да обезбеди исхрану ученика у сарадњи са предшколским установама, ученичким и студентским домовима које имају сопствене кухиње за припремање оброка, спроводећи заједнички поступак јавне набавке у складу са одредбама члана 50. ЗЈН.

Исхрана ученика може се, евентуално, обезбедити и без поступка јавне набавке уколико школе и друге установе образовања пронађу заједнички интерес за то и уколико су испуњени услови из члана 7а. став 6. ЗЈН, односно да: 1) уговор успоставља или утврђује сарадњу између установа образовања ради вршења јавних услуга које су дужни да извршавају, а у циљу остваривања њихових заједничких интереса 2) успостављање те сарадње врши се искључиво за потребе у општем интересу; 3) установе образовања остварују на отвореном тржишту мање од 20% активности на које се односи сарадња.

Члан 93. предвиђа и могућност да наручилац (у овом случају школа) након јавног отварања понуда, а пре доношења одлуке о додели уговора, врши контролу (увид) код понуђача, односно, његовог подизвођача.

Припрема, достављање, поступак производње, дистрибуција, промет и руковање храном потребно је да буде у складу са хигијенско-санитарним принципима припремања и дистрибуције хране, захтевима корисника и правним актима који уређују област безбедности хране.

За оброке који се припремају у школској кухињи, напомињемо да је потребно да буду планирани и припремљени не само у односу на нутритивне карактеристике јеловника, начине термичке обраде, већ и у односу на органолептичка својства. Било би корисно да јеловник буде благовремено планиран, односно утврђен месец дана пре припремања хране.

Приликом набавке хране, у складу са чланом 75. став 1. тачка 5) ЗЈН, обавезно је захтевати од понуђача поседовање важеће дозволе надлежног органа за обављање делатности која је предмет јавне набавке, уколико је та обавеза установљена позитивним прописом (имајући у виду различиту врсту и порекло намирница које се набављају). На пример, приликом набавке меса лице које се бави производњом/прерадом производа животињског порекла мора поседовати решење Управе за ветерину о испуњености ветеринарско-санитарних услова за објекат из делатности коју обавља, док ће лице које обавља делатност промета производима животињског порекла морати

обавља делатност промета производима животињског порекла морати поседовати решење Управе за ветерину о испуњености ветеринарско-санитарних услова за објекат за хлађење, смрзавање, и ускладиштење животних намирница животињског порекла. Такође, понуђачи ће морати да доставе и потврду Министарства пољопривреде и заштите животне средине да су уписани у Централни регистар одобрених објеката (сагласно члану 15. Закона о безбедности хране ("Сл.гласник РС" бр. 41/2009).

Чланом 76. ЗЈН предвиђена је могућност, да наручилац пропише додатне услове, када процени да је то потребно имајући у виду предмет набавке, њен значај, циљ, претходна искуства итд.

Додатне услове за учешће у поступку наручилац одређује тако да ти услови не дискриминишу понуђаче и да су у логичкој вези са предметном јавне набавке.

Такође, за сваки услов, у погледу техничких капацитета, понуђач прилаже одговарајући доказ. У складу са чланом 77. став 4. ЗЈН у конкурсној документацији може се дозволити да се испуњеност свих или појединих услова, (осим обавезног услова из члана 75. став 1. тачка 5)) ЗЈН, доказује достављањем изјаве којом понуђач под пуном материјалном и кривичном одговорношћу потврђује да испуњава услове, али ће у том случају наручилац јавне набавке пре доношења одлуке о додели уговора од понуђача чија је понуда оцењена као најповољнија затражити да достави копију захтеваних доказа о испуњености услова, а може и да затражи на увид оригинал или оверену копију свих или појединих доказа.

При организовању поступка јавне набавке потребно је да поступак буде спроведен у свему у складу са *Законом о јавним набавкама* и подзаконским актима који регулишу област јавних набавки.

Министарство указује на важност успостављања сарадње са заводима за јавно здравље, као и надлежним домовима здравља на територији јединице локалне самоуправе. Потребно је да у току редовних наставних и ваннаставних активности школа организује, у сарадњи са релевантним здравственим установама, праћење испуњености здравствених услова, смерница и препорука за организовање исхране ученика, састанке и трибине са родитељима, ученицима и запосленима, на тему правилне исхране, превенције здравља и улоге школе и родитеља у развијању и неговању здравствене културе ученика. Родитеље и ученике треба упознати са процесима обраде и кувања хране и охрабрити их да се придруже припреми хране у породичном окружењу, кад год је то могуће. Све старосне групе треба да науче важности здраве исхране.

Контрола исхране ученика у основној школи

Школа је одговорна за доследну примену овог стручног упутства. **Исхрана ученика у школи** треба да буде организована у складу са **важећим прописима из области образовања, здравља, пољопривреде и јавних набавки.**

Послове органа државне управе у контроли организовања, остваривања и праћења исхране ученика у основној школи обавља инспекција Министарства здравља, ветеринарска, пољопривредна и просветна инспекција.

Напомињемо да у складу са чланом 136. став 1. Закона о јавним набавкама, Управа за јавне набавке, осим осталих, обавља следеће послове: доноси подзаконске акте у области јавних набавки, учествује у припреми прописа из области јавних набавки, даје мишљење о тумачењу и примени одредби овог закона, припрема моделе одлука и других аката које наручилац доноси у поступку јавне набавке.

Управа за јавне набавке је на свом сајту објавила модел конкурсне документације за набавку хране са закључењем оквирног споразума. Линк на који упућујемо школе је : <http://ujn.gov.rs/ci/documents/models>

У случају организовања јавне набавке са циљем закључења оквирног споразума, односно обезбеђивања исхране ученика, лице које у школи води поступак јавне набавке, може да изврши обилазак локација које понуђачи наведу у својим понудама и да на лицу места изврши увид и проверу неопходне документације за рад.

На основу анализе података о примени овог стручног упутства Министарство просвете, науке и технолошког развоја ће, сагласно свом делокругу, предузимати мере.

МИНИСТАР
Милана Шарчевић
Милана Шарчевић